

**Sosyal Hizmet Öğrencilerinin COVID-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitime
İlişkin Görüşleri: Başkent Üniversitesi Örneği**

*Social Work Students' Opinions On Distance Education During The Covid 19 Pandemic:
The Case Of Başkent University*

Seda ATTEPE ÖZDEN¹, Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN¹, Seval BEKİROĞLU¹, Selin KOÇAK^{*1}, Beyza
YILMAZ¹

¹Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, Türkiye

Özet

Amaç: COVID 19 Pandemi süreci ile birlikte üniversitelerde eğitim öğretime uzaktan eğitim programları aracılığıyla devam edilmeye başlanmıştır. Uzaktan eğitim modeli ülkemizde yaygın bir eğitim modeli değildir. Bu nedenle, bu model hem öğrenciler hem de eğitimciler için çeşitli zorluklara ve yeni deneyimlerin yaşanmasına yol açmıştır. Bu çalışma sosyal hizmet öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecine yönelik deneyimlerini araştırmak amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Nitel araştırma yöntemiyle tasarlanan çalışmaya 62 öğrenci gönüllü katılım sağlamıştır.

Bulgular: Araştırmanın bulgularına içerik analizi yoluyla oluşturulan dört tema altında yer verilmektedir.

Sonuç: Araştırmada uzaktan eğitimin öğrenciler tarafından ağırlıklı olarak olumsuz yönlerinin öne çıktığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal hizmet eğitimi, uzaktan eğitim, pandemi.

*Yazışma Adresi: Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, Türkiye

E-posta adresi: selinkocak@baskent.edu.tr

Gönderim Tarihi: 26 Mart 2025. Kabul Tarihi: 5 Ağustos 2025.

Yazar sırasına göre ORCID: 0000-0002-2488-9583; 0000-0002-0033-564X; 0000-0003-0712-6653; 0000-0002-9876-1945; 0000-0002-6963-2036

**23. Ulusal Sosyal Hizmet Sempozyumu 2021: COVID-19 ve Sosyal Hizmet Sempozyumu'nda Sosyal Hizmet Öğrencilerinin COVID-19 Pandemi Sürecindeki Uzaktan Eğitim Deneyimleri başlığı ile sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Abstract:

Purpose: Along with the COVID-19 Pandemic process, education in universities has started to be continued through distance education programs. The distance education model is not a widespread education model in our country. Therefore, this model has led to various difficulties and new experiences for both students and educators. This study was conducted in order to investigate the experiences of social work students about the distance learning process.

Method: 62 students voluntarily participated in the study designed with the qualitative research method.

Results: In the research, it was seen that the negative aspects of distance education were mainly emphasized by the students.

Keywords: distance education, pandemic, social work education.

© 2025 Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. Tüm Hakları Saklıdır.

1. Giriş

Covid-19, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından, daha önceki virüslerden farklı özellikler taşıması, hastalığın tehlikeli sonuçları olan bulaşıcı bir hastalık olması ve dünya çapında yaygınlık göstermesi nedeniyle Pandemi olarak ilan edilmiş ve ülkelerden bu doğrultuda önlemler alınması istenmiştir (WHO, 2020). Covid-19'un pandemi olarak ilan edilmesiyle birlikte sağlık, eğitim, çalışma yaşamı, sosyal hayat dramatik bir biçimde değişmek zorunda kalmış ve ülkeler virüse karşı çeşitli korunma önlemleri almıştır.

Dünya genelinde pek çok ülkede eğitim kurumları kapatılmış ve bir süre sonra da uzaktan eğitim uygulamalarına geçilmiştir. Diğer birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de 12 Mart 2020'de ülkenin genelinde okulların kapatılması kararı alınmış ve eğitime ara verilmiştir. Sonrasında, 23 Mart 2020 tarihinde, ise eğitim öğretimin kesintiye uğramaması için verilen bu ara sonlandırılmış ve uzaktan eğitim yöntemi ile öğretim süreci başlatılmıştır (Yükseköğretim Kurulu, 2020). Uzaktan eğitim, dünya genelinde (özellikle de ilköğretimde) ağırlıklı olarak kullanılan bir yöntem olmadığı ve belirli bir teknik alt yapıyı gerektirdiği için pek çok ülkede öğrenciler ve eğitimciler açısından farklı zorluklar yaratmıştır. Öğrenme Yoksulluğunun Durumu Raporu (2022), uzaktan eğitimin özellikle düşük ve orta gelirli ülke ve bölgelerde gerekli olan teknik altyapıya sahip olmayan öğrenciler açısından ciddi bir eşitsizlik yarattığını ortaya koymuştur. Bu eşitsizliğin,

eğitime ulaşamayan çocukların “kayıp nesil” olarak yetişmesine neden olabileceği de ifade edilmektedir (UNDP, 2022). Karadağ, Çiftçi, Ramazan, Ahmet, Ergin-Kocatürk ve Çiftçi (2021) tarafından Türkiye’deki 20’si devlet, 10’u vakıf olmak üzere toplam 30 üniversitenin uzaktan eğitim kapasitelerinin incelendiği bir araştırmada da insan kaynakları, altyapı ve donanım açısından yetersiz olduğu ve öğrencilere sunulan canlı ders ve içerik sayılarının düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal hizmet gibi uygulama derslerinin eğitimin ayrılmaz bir parçasını oluşturduğu eğitim programlarında ise COVID-19’un olumsuz etkilerinin daha belirgin olduğu söylenebilir. Her ne kadar pandemiden bağımsız olarak uzaktan eğitim, teknolojinin ilerlemesi ile birlikte bir süredir (özellikle çeşitli sertifika programlarında) sosyal hizmet eğitim programlarında kullanılan bir model olsa da (Sahu, 2020; Trindade, Carmo ve Bidarre, 2000) sosyal hizmet eğitiminin tamamının uzaktan eğitimle verilmesi olanaklı değildir. Sosyal hizmette uygulama eğitimleri, öğrencilerin kültürlerarası yetkinlik geliştirmelerine, teori ile pratik arasında bağlantı kurmalarına ve müracaatçılarla çalışırken sosyal adalet ilkelerini uygulamalarına olanak sağlaması açısından oldukça önemlidir (Lee, Tsang ve Bogo, 2020).

Çalışmanın kuramsal temelini yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı oluşturmaktadır. Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı, öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımını desteklemektedir. Bu yaklaşımda öğrencilerin keşfederek, deneyimleyerek yeni bilgi üretildiği vurgulanmaktadır (Süral, 2024). Sosyal hizmet öğrencileri ile yapılan bir araştırmada öğrencilerin eğitim sürecinden teknolojinin yeterli verimli kullanımı, öğrencilerin aktif katılımının sağlanması, vaka örneklerinin paylaşımı gibi beklentileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Pak, Attepe Özden ve İçağasioğlu Çoban, 2018). Türkiye’de açıköğretim fakülteleri bünyesindeki programlar dışındaki sosyal hizmet eğitim programlarının pandemi sürecine kadar yüz yüze eğitim verdiği göz önünde bulundurulduğunda, birçok öğretim elemanı ve öğrenci çevrimiçi sınıfı ilk kez deneyimlemiştir. Özellikle Türkiye’de pandemiden sonraki süreçte de çevrimiçi modellerin uygulanmaya devam ettiği tahmin edildiğinde, öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine ilişkin düşüncelerinin ve deneyimlerinin bilinmesinin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Buradan hareketle bu çalışmada, “Türkiye’de normal şartlarda yüz yüze eğitimi deneyimleyen sosyal hizmet öğrencilerinin pandeminin başlangıcında çok hızlı bir şekilde deneyimlemek zorunda kaldıkları uzaktan eğitime ilişkin düşünceleri ve deneyimleri nelerdir?” sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarının, pandemi sonrası

sosyal hizmet eğitim programlarının yeniden yapılandırılması aşamasında kanıta dayalı bilgi sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı; sosyal hizmet öğrencilerinin Covid-19 pandemisi sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaç kapsamında araştırmanın alt amaçları şunlardır:

1. Öğrencilerin Covid-19 pandemisi sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Öğrencilerin Covid-19 pandemisi ile birlikte değişen eğitim sistemine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Öğrencilerin Covid-19 pandemisinden sonraki döneme ilişkin görüşleri/gelecek planları nelerdir?

2. Gereç ve Yöntem

Araştırma, öğrencilerin pandemi süreci ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla nitel araştırma yöntemi, fenomenolojik desenle gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma bireylerin araştırmanın konusu olan olgu ya da olayla ilgili algılarının ve deneyimlerinin belirlenmesidir. Fenomenolojik desen ise bireylerin aynı olaya ya da olguya ilişkin yaşantılarını ele almaktadır (Gülbüz ve Şahin, 2014). Yapılandırmacı öğrenme kuramı ve fenomenolojik yaklaşım öğrencilerin deneyimlerine önem vermesi açısından bu çalışmada birbirini desteklemektedir. Çalışmada nitel araştırma yönteminin tercih edilmesinin nedeni öğrencilerin Covid-19 sürecinde uzaktan eğitime yönelik görüşlerini incelemektir. Çalışma için Başkent Üniversitesi Etik Kurulu'nun 11.05.2020 tarih ve 62310886-604.01.02/ sayılı kararı ile etik kurul onayı ve katılımcılardan bilgilendirilmiş onam formu alınmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Başkent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü lisans ve lisansüstü düzeyde öğrenim gören toplam 120 öğrenciden araştırmaya katılmayı kabul eden 62 öğrenci oluşturmuştur.

Katılımcıların belirlenmesinde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örnekleme yönteminde, araştırmacılar katılımcılara daha hızlı ve kolay ulaşabilmektedirler (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmaya birinci sınıf öğrencilerinden 24 (%38,7), ikinci sınıf öğrencilerinden 11 (%17,8), üçüncü sınıf öğrencilerinden 12 (%19,4), dördüncü sınıf öğrencilerinden 10 (%16,1) ve yüksek lisans öğrencilerinden 5 (%8) kişi katılım göstermiştir. Araştırmaya katılanların 56 (%90,3)'sı kadın, 6 (%9,7)'si erkektir. 11 öğrenci (%17,8) kronik hastalığa sahipken, 51 öğrencinin (%82,2) kronik bir hastalığı bulunmamaktadır. Araştırmanın gerçekleştirildiği tarihlerde, 3 öğrencinin çevresinde COVID-19'a

yakalanan biri bulunmaktadır. Öğrencilerin 55'i (%88,7) bu süreçte ailesi ile birlikte aynı evde yaşamaktadır. Diğerleri ise tek başına, arkadaşları ile ve tek ebeveyni ile yaşamaktadır.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Veri toplama aracı yapılandırılmış türde hazırlanmış olup, uzaktan eğitim ile ilgili çalışmaların (Demir, 2014; Holmes, Nguyen, Zhang, Mavrikis ve Rienties, 2019; Yıldırım, 2020) ışığında öğrencilerin sosyo-demografik bilgilerini (yaş, cinsiyet, sınıf, kimlerle yaşadığı, kronik hastalığa sahip olma durumu vb.), Covid-19 ile yaşanan değişiklikleri (günlük yaşam, aile ilişkileri, psikolojik durum vb.), uzaktan eğitim sürecindeki eğitim faaliyetlerine ilişkin değerlendirmelerini (Covid-19 öncesi ve sonrasına ilişkin değerlendirme, yeni uzaktan eğitim modeline ilişkin düşünceleri vb.) ve gelecek ile ilgili duygu ve düşüncelerini (gelecek beklentileri, Covid-19'un planlarına etkisi, Covid-19 sonrasında yapacakları faaliyetleri) öğrenmeyi amaçlayan 15 açık uçlu soru olarak hazırlanmıştır. Soruların geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanması için bağımsız iki sosyal hizmet akademisyeninden görüş alınmıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırmacılar tarafından hazırlanan soru formu, Google Form üzerinde hazırlanmıştır. Soru formu kullanılarak yüz yüze görüşmeler Covid-19 ve alınan tedbirler nedeniyle gerçekleştirilememiştir. Ayrıca görüşmeler veri toplama sürecinde henüz Zoom, Teams gibi çevrimiçi görüşmelere olanak sağlayan iletişim platformlarının bilinmemesi ve dolayısıyla yaygınlaşamaması gibi teknik altyapının ve hazırbulunuşluğun pandeminin ilerleyen zamanlarına kıyasla oldukça zayıf olması nedeniyle sanal olarak da gerçekleştirilememiştir. Bunların ışığında soru formunun linki sosyal medya uygulamaları (bölümün resmi Instagram ve Facebook hesabı) ve Whatsapp üzerinden öğrencilerle paylaşılmış, öğrencilerden doldurmaları beklenmiştir. Çalışmanın verileri 17 Nisan - 21 Mayıs 2020 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik Kurulu'ndan (No:2310886-604.01.02) izin alınmıştır. Soru formunun ilk sayfasında katılımcılara bilgilendirilmiş onam sunulmuştur.

Verilerin Analizi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar Google Form'dan Microsoft Word programına aktarılmıştır. Elde edilen veriler araştırmacılar tarafından tematik analiz kullanılarak analiz edilmiştir. Tematik analizde; verilerin okunması, kodların oluşturulması, temaları oluşturma ve gözden geçirme, temaları isimlendirme ve

raporlaştırma aşamaları yer almaktadır (Braun ve Clarke, 2006). Yanıtlar araştırmacılar tarafından birbirinden bağımsız bir şekilde okunmuş ve kodlanmıştır. Benzer kodlar bir araya getirilerek kategoriler ve temalar belirlenmiştir. Çalışmanın geçerliliğini sağlamak üzere nitel araştırma deneyimine sahip bağımsız iki araştırmacı kodlamaları incelemiştir. Analiz sürecinde katılımcıların kişisel bilgileri gizli tutulmuş ve bulgular kısmında katılımcıların bilgileri anonimleştirilerek verilmiştir.

3. Bulgular

Araştırmanın bulguları dört tema altında gruplandırılmıştır. Bu temalar “Uzaktan Eğitimin Anlamı”, “Etkileşim Azlığı”, “Uygulamalı Derslerdeki Zorluklar” ve “Mezuniyet ve İş Bulma Kaygısı”dır. Araştırmanın tema ve kategorilerine ilişkin bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Tema ve Kategori

Tema	Kategori
Uzaktan Eğitimin Anlamı	Fırsat eşitliği
	Sosyalleşmenin kısıtlanması
	Disipline olmakta zorlanma
Etkileşim Azlığı	Eğitimin kalitesinde azalma
	Odaklanmada zorlanma
Uygulamalı Derslerdeki Zorluklar	Uygulama yapamamak/Teorik kalması
Mezuniyet ve İş Bulma Kaygısı	Belirsizlik
	İşsizliğin artması

Tema 1: Uzaktan Eğitimin Anlamı

Pandemi ile birlikte öğrenciler uzaktan eğitim kavramıyla tanışmışlardır. Uzaktan eğitimin başlamasıyla neredeyse hiç uzaktan eğitim deneyimi olmayan öğrenciler yeni bir süreçle karşı karşıya kalmışlardır. Bu süreci olumlu algılayan öğrenciler bulunmakla birlikte öğrencilerin çoğunluğu olumsuz olarak algılamaktadır.

Uzaktan eğitimin olumlu yönlerini önceleyen öğrenciler öğrenciler bu sistemin zaman tasarrufu sağladığını, öğrenme sürecini kolaylaştırdığını ve yüksek not almak için bir “fırsat” olduğunu ifade etmişlerdir:

“Dersi kaçırdığımızda tekrar dinleme şansımız var bu uzaktan eğitim açısından daha iyi, hoca bi anda soru sormuyor bu da iyi ve gerekli materyalleri hoca ekliyor bizde ordan ulaşıyoruz kolayca not alma sıkıntısı yok bu da iyi bir durum.” (K 55).

“Sınavlar konusunda stresi azaltması sadece iyi bir durum oluşturuyor. Çünkü sınavdan önce konuları okuyup sınavda da açık kaynak olduğu için pekiştirmiş oluyorum.” (K 47).

Uzaktan eğitimi tercih eden bazı öğrenciler ise günümüz koşullarını ve evde olmanın verdiği rahatlık duygusunu ifade etmişlerdir:

“Uzaktan eğitim. Çünkü okula ne gerek var artık her şey teknolojik.” (K 34).

“Evimdeyim ve rahatım. Rahat bir şekilde ders çalışıyorum. Rahat bir şekilde sınavlara ödevlere hazırlanıyorum.” (K 36).

Katılımcıların uzaktan eğitimle ilgili olumsuz değerlendirmelerinde ise sistemin fırsat eşitsizliği yarattığına, eğitimci ile yüz yüze iletişim kurma imkanı olmadığına, disipline olmakta zorlandıklarına, sosyalleşme imkanlarının kısıtlılığına, uygulama gibi bazı derslerde öğretim teknikleri açısından sıkıntı yaşadıkları gibi konuları vurguladıkları görülmektedir.

“Bu durum benim gibi çeşitli imkansızlıkları olan öğrenciler için çok dezavantajlı ve motivasyon düşürücü bir sistem bence.” (K 37).

“Bu durum beni çok zorladı. Derslerde ve sınavlarda konsantrasyon eksikliğim oldu, internet erişimi nedeniyle birçok sorun yaşadım. Örgün dönemde olduğu gibi verim alamadım.” (K 46).

Öğrencilerin en çok ifade ettikleri konulardan biri de çok fazla ödev verilmesi olmuştur. Öğrenciler ödevlerin fazla olduğunu ve kendilerine bu konuda anlayış gösterilmediğini belirtmişlerdir:

“Berbat. Yani sürekli ödev yapıyoruz ve bu süreç ne kadar evde de olsak alışık olmadığımız bir süreç o yüzden bu sürece alışmadan ödev yapıyoruz sürekli o yüzden bu durum beni çok zorluyor arkadaşlarımla

da zorlandığını söylüyor yani bütün öğrenciler için zor bir süreç ve maalesef bu süreçte uzaktan eğitimde çok da beklenen anlayışı göremiyoruz.” (K 43).

Öğrencilerin örgün eğitimi tercih etme sebepleri ise derslerde etkileşimin olması, sosyalleşme imkanları, eğitmeni ile bir araya gelebilme imkanı gibi sebeplere dayanmaktadır. Ayrıca kendilerini “özdisiplini düşük” olarak tanımlamaktadırlar. Bu açıdan örgün eğitimde yer alan katı kurallar, eğitmenin dersle ilgili tüm süreçlere hakim olması onlara daha iyi gelmektedir. Bu nedenle öğrenme sürecinde sorumluluk almak istememektedirler.

“Okulda eğitimi tercih ederdim. Okul ortamı, interaktif iletişimle ders işlemek, sosyalleşmek, kampüs yaşantısı, yüz yüze iletişimlerin kurulması sistemin daha planlı ve düzenli yerleşik olması nedenlerinden dolayı.” (K 4).

“Örgün eğitim modelini destekliyorum çünkü bilgi dediğin şey eleştirel bakış açısına sahiptir. Neden sonuç ilişkileri ile tartışma ortamı gerekir uzaktan eğitim ile bu mümkün olmuyor.” (K 13).

Bu süreçte uzaktan eğitime geçilmesi ile öğrencilerin büyük çoğunluğu için günlük aktiviteler arasına online dersleri takip etme ve ödev yapma eklenmiştir. Online sisteme geçilmesi öğrencilerin daha önce hiç tecrübe etmedikleri bir durum olduğu için bu sisteme alışmakta zorlandıkları gözlemlenmiştir.

“Ödevlerim, sınavlarım çok vaktimi alıyor. Çoğu zaman virüsü unuttuğum zamanlar dahi oluyor bu yüzden ama yine de çok yorucu bir süreç geçiriyorum. Örgün eğitim olmadığı için öğretmenlerimiz bizim bu süreçte eğitim adına eksik kalmamamız için normal zamandan daha fazla içerik gönderiyorlar.

“Yatıyorum, kalkıyorum, yemek yiyorum, ödev yapıyorum. Ödevde zamanım kalırsa arkadaşlarımla konuşabiliyorum. Ancak her gün çok yoğun olarak yaptığım ödevler hem motivasyon olarak hem de psikolojik olarak zayıflamama yol açıyor.” (K 47).

Uzaktan eğitim süreci ile birlikte en çok gerçekleştirilen faaliyet “ödev yapma” olmuştur. Ödev yapmanın kendilerini diğer işlere vakit ayırmaktan alıkoyduğunu, “normal” zamanlara göre derslerde daha fazla içerik ve daha fazla ödevle karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

Tema 2: Etkileşim Azlığı

Öğrencilerin vurgu yaptığı diğer bir konu ise etkileşim azlığıdır. Öğrencilere göre etkileşim olmaması eğitimin kalitesini azaltmaktadır. Bazıları bireysel olarak evde odaklanma zorluklarını da ifade etmişlerdir.

“Hocalarla etkileşim azaldı, eğitimdeki kalite azaldı.” (K 2).

“Dersin interaktif olmaması, katılım sağlayamamak fiziksel olarak aynı ortamda bulunmanın verdiği güvenin yok olması, öğretmen ve öğrencilerle sosyal ilişki kurulamaması, derslerin kısıtlı süreye sıkıştırılması ve ev ortamında ders dinleme zorluğu yaşamak çok daha kötü.” (K 4).

“Hocalarımı tamamen göremiyorum. Elektronik ortamdaki sesleri bile bir başka. Sanki robot dinliyormuşum gibi geliyor. Ayrıca normal zamanda onlara hemen, okulda sorabileceğimiz şeyleri şu an uzaktan ve yazılı bir şekilde sorabiliyoruz. Ayrıca onlar da biz de daha fazla çalışmak zorunda kalıyoruz. Bunun yanında belki de en önemli olan şey sosyal hizmet eğitiminin uzaktan yapmaya çalışırken yaşanan zorluklar. Bizim bölümümüz hem bir eğitim alanı olarak yüz yüze hem de meslek olarak yüz yüze gerçekleştirilmesi gereken bir uygulama alanı. Dolayısıyla hem kendimiz hem öğretmenlerimiz hem de eğitim alanımız açısından olumsuz bir durum.” (K 10).

“Etkileşim Azlığı” kategorisi altında katılımcılar yüz yüze iletişimin önemine ve sosyal hizmetin uygulama boyutuna dikkat çekerek yüz yüze gerçekleştirilmesi gereken bir meslek olduğunu belirtmişlerdir.

Tema 3: Uygulamalı Derslerdeki Zorluklar

Uzaktan eğitim salgın sürecinde uygulamalı dersleri de etkilemiştir. Bu dönemde öğrencilerin uygulama kurumlarına giderek yüz yüze uygulama yapma imkanı kalmamıştır. Özellikle son sınıfta olan ve haftanın her gününü kapsayan blok uygulama dersini alan öğrenciler için ders, hazırlayacakları raporların notlandırılması şekline dönüşmüştür. Bu durum öğrencileri olumsuz etkileyerek uygulamada eksik kalacaklarını düşünmelerine yol açmıştır:

“Stajyerler açısından olumsuz olduğunu düşünüyorum. Mesleki hayata daha sağlam adım atmamızı sağlayan stajı şu an dört yıl boyunca olduğu gibi teorik gerçekleştirmek olumsuz etkiliyor bence ama önlem olarak böyle bir şey gerektiğini de biliyorum.” (K 22).

“Bizim bölümümüz uygulamalı saha çalışması olan bir meslek, birebir müdahale söz konusu fakat uzaktan stajımda bunun hiçbir faydasını sağlayamayacağız.” (K 24).

Uygulamalı dersler öğrenciler açısından meslek hayatına geçiş niteliği taşıdığı görülmektedir. Öğrenciler, uygulamalı derslerin uzaktan yürütülmesinin kendilerine bir katkı sağlamayacağını ifade etmişlerdir.

Tema 4: Mezuniyet ve İş Bulma Endişesi

Pandemide yaşanan belirsizlik mezuniyeti yaklaşan, iş hayatına atılmak isteyen öğrencileri iş bulma kaygısı ile karşı karşıya bırakmaktadır. Son dönemlerde Türkiye’de sosyal hizmet alanında yaşanan iş bulma kaygısı salgın süreci ile beraber öğrenciler iş imkanlarının daha da azalacağını düşünmelerine yol açmıştır.

“İş bulma konusunda daha kaygı doluyum. Geleceğimle ilgili her şey belirsiz.” (K 22)

“Bu sürecin sonucunda mesleki alanda daha fazla mağdur insanla çalışacağımızı düşünüyorum. Özellikle şu anda yaşadığımız salgın gibi herhangi bir toplumsal olayda en fazla zarar gören grup olan kadınlarla daha fazla çalışacağız. Dolayısıyla zaten çalışmak istediğim bir müracaatçı kitlesi olan kadınlarla daha etkili ve krize dayalı müdahale gerektiren nasıl bir uygulama gerçekleştirebileceğime yönelik araştırmalar yapıyorum. Kendi adıma da iş bulma konusunda zorluk yaşayacağımı düşünüyorum. Çünkü salgın öncesinde dahi iş bulmak gerçekten zordu ancak salgınla birlikte işsizlik, yığınla büyüyerek ortaya çıkacak.” (K 10).

Covid-19 pandemisi nedeniyle yaşanan belirsizlik ve iş bulma kaygısı öğrenciler tarafından üzerinde durulan konuların başında gelmektedir.

4. Tartışma

Bu çalışmanın temel amacı, sosyal hizmet öğrencilerinin Covid-19 dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Uzaktan eğitim, örgün sosyal hizmet programları öğrencilerinin daha önce hiç deneyimlemediği bir eğitim türüdür. Bu yeni ve sıra dışı durum kimi öğrenciler için bir fırsat olarak görülürken kimileri için olumsuzlukların daha fazla olduğu bir durum olarak görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu yüz yüze eğitimi tercih ettiklerini ifade etmiştir. Bulgulara benzer şekilde Smoyer, O'Brier ve Rodriguez-Keyes (2020), sosyal hizmet öğrencilerinin birçoğunun uzaktan eğitimi benimsemediği, öğrencilerin yüz yüze öğrenmeyi tercih ettiklerini ortaya koymuşlardır. CSWE (2020)'nin 3564 sosyal hizmet öğrencisi ile yaptığı araştırmaya göre; sosyal hizmet öğrencilerinin çoğu (%61,1), çevrimiçi bir platforma geçtikten sonra öğrenme deneyimlerinde bir düşüş bildirmiştir. Benzer şekilde Amerika'da da Covid-19 sonrası uzaktan eğitime geçildikten sonra öğrenciler endişelerini ve memnuniyetsizlerini aktarmıştır. Türkiye'de 1029 sosyal hizmet öğrencisi ile yapılan bir araştırmada benzer şekilde uzaktan eğitim sürecinde derslerin verimliliğinde düşüş olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Selçuk, Gencer ve Karataş, 2021).

Uzaktan eğitimi fırsat olarak kabul eden öğrenciler, bu sistemin zamandan tasarruf sağladığını ve öğrenme sürecini kolaylaştırdığını belirtmişlerdir. Smoyer vd. (2020) yaptıkları çalışmada bazı öğrencilerin teknolojiye ilgi duyduklarını ve kendi kendilerine ödev hazırlamanın öğrenme sürecini daha verimli hale getirdiğini bulmuşlardır. Benzer şekilde, pandemide teknolojiyi kullanan 550 sosyal hizmet öğrencisi üzerinde yapılan bir çalışmada da öğrencilerin %70,72'si akademik çalışmalar ve diğer ilgili konularda karşılıklı bilgi edinmek için öğrenci gruplarına katılmıştır (Papouli, Chatzifotiou ve Tsairidis, 2020). Türkiye'deki 824 sosyal hizmet öğrencisi ile yapılan bir çalışmada da öğrencilerin çoğunluğu (%38, 8) benzer şekilde uzaktan eğitimin ev, iş yeri vb. yerlerden eğitime katılmalarında kolaylaştırıcı bir araç olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır (Aydemir, Ünal, Gönültaş, Öngören, Kuruçay, 2022).

Bazı öğrencilerin internete veya bilgisayara erişim gibi sorunları vardır. Yapılan çalışmalar öğrencilerin internete ve derslere erişim sorunu yaşadığını göstermektedir. UNICEF (2022), dünya çapındaki gençlerin yaklaşık %29'unun - yaklaşık 346 milyon kişinin - çevrimiçi araçlara erişemediğini ortaya koymuştur. Sosyal

hizmet öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada ise öğrencilerin internet erişimi, derslere erişim vb. konularda sorunlar yaşadıkları sonucuna varılmıştır (Dinh ve Nguyen, 2020). Örneğin, Saruç ve Aslantürk (2021), yaptıkları çalışmada, her üniversitenin teknik, alt yapı, insan kaynağı gibi uzaktan eğitimin organize edilmesi ve sürdürülmesi gibi önemli konularda eşit şartlara sahip olmamasının bu süreçte eğitimi etkilediğini ifade etmişlerdir. Katılımcılar sosyalleşmeyi hem arkadaşlarla buluşma hem de öğretim elemanlarıyla etkileşim kurma açısından değerlendirmişlerdir.

Sosyal hizmet eğitiminde uygulama dersleri önemli bir yer tutmaktadır. Dünya genelinde değişen koşullar yeni eğitim modellerinin gelişmesini gerektirmektedir. Covid-19 sürecinde Avustralya'da 2022 yılı sonuna kadar Australian Association of Social Workers Education and Accreditation Standards (ASWEAS) uygulama derslerinin saatlerinin %20 azaltılması, öğrencilerin evden ve uzaktan uygulama yürütmelerine olanak sağlama, 35 saatlik simülasyonu uygulama yapmış olarak değerlendirmek gibi değişiklikler yapmıştır (AASW, 2020). Uygulama dersi almakta olan son sınıf öğrencileri, uzaktan eğitim nedeniyle sosyal hizmet kuruluşlarında uygulama yapamamış, alan uygulaması yerine teorik ödevler hazırlamak zorunda kalmışlardır. Bu durum öğrencileri olumsuz yönde etkilemiştir. Öğrenciler uygulama deneyimindeki eksiklikler ve Covid-19 sürecindeki belirsizlikler nedeniyle iş yaşamına başlamaya yönelik kaygılı olduklarını belirtmişlerdir. Leitch, Greif, Saviet ve Somerday (2021) tarafından Covid-19'un başlangıcında bir mezun öğrenci, bir meslek elemanı ve iki öğretim elemanı ile gerçekleştirdiği çalışmada yüz yüze gerçekleştirilecek alan uygulamasını engelleyeceği konusunda yaşanan endişeye ilişkin bulgular yer almaktadır. Uzaktan eğitim döneminde ise uygulamalı derslerin de uzaktan eğitim aracılığıyla yürütülmeye çalışılması, kurumların öğrencileri uygulamaya kabul etmesinde birtakım sorunlar yaşanmıştır (McFadden et al., 2020). Buna ek olarak, uygulama eğitimindeki gerekli asgari saat tamamlanamamıştır. Türkiye'de sosyal hizmet programlarında uygulama dersleri, vaka tartışmaları yürüterek, sosyal hizmet uzmanlarını Zoom, YouTube, Teams gibi kanallar üzerinden davet ederek yarım kalan uygulama saatlerini telafi etmeye yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu süreç sosyal hizmet eğitimcilerinin Türkiye'de "alan eğitimi nasıl uzaktan eğitime dönüştürülecek" sorusuna teknolojik gelişmeler ışığında cevap bulması gerekecektir. Türkiye'de 381 sosyal hizmet bölümü üçüncü sınıf öğrencileriyle yapılan bir araştırmada katılımcıların çoğunluğunun (%87,92) uygulama derslerinin uzaktan eğitim ile verilmesini istemedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Buz ve Afyonoğlu,

2021). Dördüncü sınıf sosyal hizmet öğrencileri ile yapılan bir araştırmada da benzer şekilde uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin yerini tutmadığı, ancak öğrencileri eğitim sürecinin içinde tuttukları belirtilmiştir (Abukan, Çamur ve Dilmen, 2023).

Öğrencilerin bu görüşlerine eşlik eden bir diğer görüş ise pandemi dönemindeki mezuniyet ve istihdam kaygısıdır. Au ve arkadaşları (2023) tarafından 367 (%72,2'si lisans, %27,8'i yüksek lisans) öğrenci ile gerçekleştirilen çalışmada da öğrencilerin yaklaşık yarısı (%55,5) gelecekteki potansiyel iş olanakları için yeterli deneyim kazanamayacakları konusunda oldukça endişeli olduğunu, bir grup öğrenci (%28,1) ise zamanında mezun olamama endişesini hissettiğini ifade etmiştir.

Uzaktan eğitim, yükseköğrenim düzeyinde Türkiye'de öğrenciler için yeni ve beklenmedik bir durumu oluşturmuştur. Pandemi sürecinin belirsizliği ve eğitimin online bir ortamda yürütülmek zorunda kalması katılımcıları olumsuz etkilemiştir. Bu nedenle katılımcıların çoğunluğu yüz yüze eğitimi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu tercihin nedenleri ise uzaktan eğitimin neden olduğu fırsat eşitsizlikleri, internete veya bilgisayara erişim gibi sorunlar, uzaktan eğitimde birebir eğitime göre sosyalleşme imkanlarının kısıtlı olması olarak ifade edilmiştir. Uygulama deneyiminin eksik kalması özellikle son sınıf öğrencilerinde kaygıya neden olmuştur. Ayrıca bu duruma iş bulma kaygısı da eklenmiştir. Katılımcıların çoğunluğu yüz yüze eğitimi tercih etse de uzaktan eğitimi bir fırsat olarak değerlendiren öğrenciler de bulunmaktadır. Bu öğrenciler ise uzaktan eğitim sisteminin zamandan tasarruf sağladığını ve öğrenme sürecini kolaylaştırdığını belirtmişlerdir.

Bu çalışmada öğrencilerin çoğunluğu yüz yüze eğitimi tercih ettiğini belirtmesine rağmen günümüzdeki teknolojik ilerlemeler, pandemi ve afet gibi beklenmedik krizler nedeniyle eğitim sürecinin yüz yüze değil hibrit (karma) veya uzaktan yöntemlerle sürdürülmesi söz konusu olabilir. Covid-19'a ek olarak 6-7 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri bu duruma iyi bir örnek oluşturmaktadır. Bu tür kriz durumlarında eğitimin uzaktan veya hibrit olarak gerçekleştirilmesine hazır olunmalıdır. Sosyal hizmet uygulamalı bir disiplin olduğundan öğrencilerin temel düzeydeki yetkinlik ve becerileri kazanması beklenmektedir. Bunun için sosyal hizmetin uygulama alanlarından biri olan afet çalışmalarında gerçekleştirmesi beklenen rolleri gibi yeni krizlere karşı hazırlıklı olma, zarar azaltma ve müdahale etme gibi süreçleri eğitim faaliyetlerini yeniden

yapılandırmak için düşünmesi gerekmektedir. Bu nedenle öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin online derslerin yapılandırılmasında dikkate alınması gereklidir. Sosyal hizmet eğitimi de kendine özgü teorik ve uygulamalı bileşenleri ile hibrit (karma) eğitim sürecine uyumlandırılmalıdır. Bu süreçte sosyal hizmet eğitiminin özellikle uygulama boyutunun ihmal edilmemesi son derece önemlidir. Öğrenci görüşlerinin yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı çerçevesinde ele alınması sosyal hizmette uzaktan eğitimin niteliğinin artırılmasına katkı sağlayacaktır.

5. Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmanın temel katkısı Covid-19 ile eğitim öğretim faaliyetlerinin çevrimiçi platforma taşındığı ilk dönemde öğrencilerin görüşlerini ele almasıdır, ancak bu hedeflenirken öğrencilerle yüzyüze ve çevrimiçi bir platformda görüşmek hem alınan tedbirler hem de teknik zayıflıklar nedeniyle olanaklı olamamıştır. Dolayısıyla yapılandırılmış soru formu öğrencilere çevrimiçi platformlar üzerinden iletilmiştir. Benzer bir durum literatürdeki kimi çalışmalarda da görülmektedir. Ray ve Shklarski (2021) tarafından yapılan çalışma literatüre dayalı olarak hazırlanan likert tipi derecelendirmeli 38 soru ve 3 açık uçlu soru ile oluşturulmuş ve eğitimciler aracılığıyla öğrencilere mail üzerinden ulaştırılmıştır. Evans, Reed, Caler ve Nam (2021)'nin çalışmasında Qualtrics üzerinden nitel ve nicel veriler toplanmıştır, Jun, Kremer, Marseline, Lockett ve Kurtz (2021)'nin çalışmasında nicel ve nitel veriler mail üzerinden bir devlet üniversitesinin öğrencilerine ve meslek elemanlarına iletilmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar kapsamında gelecekteki çalışmalar için öneriler şunlardır:

- Bu çalışma, yalnızca Başkent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin uzaktan eğitim modeline ilişkin görüşlerini ele almış olması açısından sınırlıdır. Türkiye'de sosyal hizmet eğitimi veren diğer üniversitelerin dahil edildiği çalışmalar yapılmalıdır.
- İleride yapılacak çalışmalarda daha farklı gruptaki öğrencilerin deneyimleri hem nitel hem de nicel yöntemlerle analiz edilebilir. Uzaktan eğitim konusunda sosyal hizmet bölümü öğrencileri ile odak grup çalışmaları yapılmalıdır.
- Uzaktan eğitimin teori ve uygulama boyutunun sosyal hizmet bölümü öğrencileri ve sosyal hizmet akademisyenleri tarafından değerlendirildiği araştırmalar yapılmalıdır.

- COVID döneminden sonra Türkiye’de uzaktan eğitim platformları daha sık kullanılmaya başlanmıştır. Uzaktan eğitim konusundaki gelişmelerin değerlendirilebilmesi için genel uzaktan eğitim süreci ve bunun sosyal hizmet eğitimine yansımalarını ortaya çıkaracak çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

Kaynaklar

- Abukan, B., Çamur G., ve Dilmen, F. (2023). Sosyal hizmet uygulama eğitiminin öğrencilerin gözünden değerlendirilmesi: Covid-19 pandemi süreci. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 17-46.
- Au, C., L. Drolet, J., Kaushik, V., Charles, G., Franco, M., Henton, J., ... ve Nicholas, D. (2023). Impact of COVID-19 on social work field education: Perspectives of Canadian social work students. *Journal of Social Work*, 23(3), 522-547.
- Australian Association of Social Work. (2020). COVID-19 social work study and ASWEAS FAQs
- Aydemir, İ., Ünal, V., Gönültaş, M. B., Öngören, B., & Kuruçay, N. (2022). Covid-19 salgını sürecindeki uzaktan eğitim modeline yönelik sosyal hizmet öğrencilerinin görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 124-150.
- Braun, V., ve Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101
- Buz, S., ve Afyonoğlu, M. F. (2021). Sosyal hizmet öğrencilerinin Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik değerlendirmeleri: Türkiye'nin yedi bölgesinde yedi il örnekleme. *Journal of Society & Social Work*, 32(5), 247-269.
- Demir, E. (2014). Uzaktan eğitime genel bir bakış. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (39), 203-212.
- Dinh, L. P., ve Nguyen, T. T. (2020) Pandemic, social distancing, and social work education: students' satisfaction with online education in Vietnam. *Social Work Education*, 39(8), 1074- 1083.
- Evans, E. J., Reed, S. C., Caler, K., ve Nam, K. (2021). Social work students' experiences during the COVID-19 pandemic: Challenges and themes of resilience. *Journal of Social Work Education*, 57(4), 771-783.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Holmes, W., Nguyen, Q., Zhang, J., Mavrikis, M., ve Rienties, B. (2019). Learning analytics for learning design in online distance learning. *Distance Education*, 40(3), 309-329.
- Jun, J. S., Kremer, K. P., Marseline, D., Lockett, L., ve Kurtz, D. L. (2021). Effective social work online education in response to COVID-19. *Journal of Teaching in Social Work*, 41(5), 520-534.
- Karadağ, E., Çiftçi, S. K., Ramazan, G. Ö. K., Ahmet, S. U., Ergin-Kocatürk, H., ve Çiftçi, Ş. S. (2021). Covid-19 pandemisi sürecince üniversitelerin uzaktan eğitim kapasiteleri. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 8-22.
- Lee, E., Tsang, A. K. T. ve Bogo, M. (2020). A socially just and culturally competent practice: toward holistic competence in social work. In J.R. Brandell (Ed.). *Theory and practice in clinical social work (3rd ed)*. (pp. 693-716). San Diego, CA: Cognella.
- Leitch, J., Greif, G. L., Saviet, M., ve Somerday, D. (2021). Social work education at the start of the COVID-19 pandemic: Narrative reflections and pedagogical responses. *Journal of teaching in social work*, 41(5), 448-466.
- McFadden, P., Russ, E., Blakeman, P., Kirwin, G., Anand, J., Lähteinen, S., ... ve Tham, P. (2020). COVID-19 impact on social work admissions and education in seven international universities. *Social Work Education*, 39(8), 1154-1163
- Pak, M. D., Özden, S. A., ve Çoban, A. İ. (2018). "Ezberletmeyin, öğretin!": Öğrencilerin gözünden sosyal hizmet eğitiminde etkili eğitmenin özellikleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(2), 226-244.
- Papouli, E., Chatzifotou, S., ve Tsairidis, C. (2020). The use of digital technology at home during the COVID-19 outbreak: Views of social work students in Greece. *Social Work Education*, 39(8), 1107-1115.
- Ray, K., ve Shklarski, L. (2021). The impact of the transition from in-person to remote courses on MSW students due to COVID-19. *Journal of Teaching in Social Work*, 41(5), 550-562.
- Sahu, P. (2020). Closure of universities due to coronavirus disease 2019 (COVID- 19): Impact on education and mental health of students and academic staff. *Cureus*, 12(4), e7541.
- Saruç, S. ve Aslantürk, H. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminin sosyal hizmet akademisyenleri perspektifinden değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(4), 421-438.

- Selçuk, O., Gencer, T. E., & Karataş, Z. (2021). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin Covid-19 salgını ve uzaktan eğitim sürecine ilişkin tutumları ile psikolojik sağlamlıklarının incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(3), 967-994.
- Smoyer, A. B., O'Brien, K., ve Rodriguez-Keyes, E. (2020). Lessons learned from covid-19: Being known in online social work classrooms. *International Social Work*, 63(5), 651-654.
- Süral, S. (2024). Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının eğitim programları üzerindeki etkileri. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi (UEAD)*, 8(2), 174-181.
- Trindade, A.R., Carmo, H. ve Bidarra, J. (2020). Current developments and best practice in open and distance learning. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 1(1), 1-25.
- UNDP. (2022). İnsani Gelişme Raporu 2021/2022 Özet. Erişim adresi: <https://www.undp.org/tr/turkiye/publications/2022-insani-gelisme-raporu>, Erişim tarihi: 16.04.2023
- UNICEF. (2022). The State of Global Learning Poverty: 2022 Update. Erişim adresi: <https://www.unicef.org/media/122921/file/State%20of%20Learning%20Poverty%202022.pdf>, Erişim tarihi:16.04.2023
- World Health Organization (WHO). (2020). WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 11 March 2020. Erişim adresi: <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19--11-march-2020>
- Yıldırım, K. (2020). İstisnai bir uzaktan eğitim-öğretim deneyiminin öğrettikleri. *Alanyazın*, 1(1), 7-16.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yükseköğretim Kurulu. (2020). Covid-19 bilgilendirme. Erişim Adresi: https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/coronavirus_bilgilendirme_1.aspx, Erişim tarihi: 12.04.2021